

Motivy a strategie migrace muslimského obyvatelstva do České republiky

Motives and migration strategies of the Muslim population of the Czech Republic

Barbora Hejduková

Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, Kamýcká 129, 165 21 Praha-Suchdol
Email: b.hejdukova@seznam.cz

Abstract

This paper is focused on motives and strategies of migration of the Muslims population to the Czech Republic and how they evaluate their life in the Czech territory. The article is based on study and analysis of information resources and field research and significantly on a qualitative research using the biographical method searching for the reasons of migration, host country position and assessment of the life of Muslims living in the Czech Republic being identified together with the factors determining the process of their integration.

Keywords

migration, motivation, strategy, Muslims, Islam, Czech Republic, qualitative research, biographical research

Klíčová slova

migrace, motivace, strategie, muslimové, islám, Česká republika, kvalitativní výzkum, biografický výzkum

Úvod

Migrace je proces, stěhování jedinců či celých skupin tvoří nedílnou součást organizace světa, která probíhá v různých formách a rozlišné intenzitě. Ačkoliv se do podvědomí společnosti nenávratně zapsala prostřednictvím médií a jejich informování o tzv. migrační krizi, narůstající počet přistěhovalců není žádným novým fenoménem. Článek je příspěvkem k tématu migrace a následné integrace obyvatel z muslimských států do České republiky. Pozornost je v textu soustředěna na migraci a důvody, kvůli kterým k ní dochází, poukazuje na faktory determinující proces integrace, zjišťuje, jak hodnotí život a percepce marginální společností muslimské obyvatelstvo. Přes intenzivní rámec procesu globalizace, s níž je migrace a následné integrační procesy spojena, je problematika integrace imigrantů do majoritní společnosti náročná, ta na ni není dostatečně připravena. Informovanost veřejnosti je jednou z věcí, která by mohla pomoci předejít negativním projevům a docílit tak tolerantnější společnosti s lidským přístupem.

Metodologie

Studie vychází z kvalitativní analýzy sběru dat pomocí biografické metody, která je založena na životních příbězích, jejím základním zájmem je vnímaná a interpretovaná minulost informátorů. Hlavním cílem studie bylo zjistit, jaká motivace vede migranty z muslimských zemí k emigraci do České republiky a jaké je hodnocení jejich života na českém území. Realizace empirického šetření probíhala v roce 2016 a 2017, kdy bylo provedeno celkem osm rozhovorů, které byly nahrány na nahrávací zařízení, následně přepsány, systematizovány a analyzovány. Výzkum byl uskutečněn v hlavním městě Praze. Probíhal v českém, nebo anglickém jazyce. Vzhledem k anonymitě virtuálního internetového prostředí a choulostivosti tématu, které způsobují nedůvěru potenciálních participantů, byli informátoři vybíráni prostřednictvím kontaktů známých přátel a dále skrze *gatekeepera*, který tazatelku sblížil s komunitou a zajistil tak získání kontaktů a potřebnou důvěru k výzkumu.

Migrační situace v České republice

Během doby komunismu, která na našem území trvala více než čtyřicet let, byla migrace do Československa i z něj značně omezena, společnost zůstala do velké míry homogenní, kontakt s cizinci byl minimální. Pracovní migrace do ČSR byla státem přísně kontrolována a regulována, její objem byl poměrně malý. V posledních letech dochází k vytváření tzv. nové mezietské kontaktní situací, kdy vzniká klima, které je českému obyvatelstvu neznámé a cizí. Právě „neznalost“ je dána do určité míry konceptem, který v českých zemích panoval mnoho let – lidé žili s vědomím jednoznačné existence občanské společnosti, ve které zaujímají většinu a národnostní menšiny či skupiny jiné etnické povahy představují minimální procento obyvatelstva. Toto procento pak zákonitě, dle jejího přesvědčení o hodnotových cílech a přijatelných alternativách, muselo proběhnout procesem integrace do české společnosti.

Islám v současné české společnosti

Předpoklady, že budoucí doba přinese demografické a migrační pohyby, se staly skutečností i přes určitý nesouhlas státních orgánů. Migrační trend má nevyhnutelný dopad na jiné země včetně České republiky. Cizinci jsou stále více diskutovaným tématem. Určité obavy nabývají na významu především dnes, kdy se stát potýká se silnou uprchlickou vlnou, která je způsobena politickou nestabilitou v oblasti Blízkého východu. Česká republika se odvolává na evropské zákonodárství, jako odůvodnění proč nejsou podmínky pro obyvatele muslimských zemí právě na českém území ideální a aby se předcházelo jejich usazování.

Tento přístup je ovšem diskutabilní zejména z hlediska etického, kulturního a demografického.

Jak je tomu v mnoha jiných oblastech, i v případě islámu se o zvýšený nežádoucí zájem zasloužila především média. Do popředí se tak namísto kultivovaných názorů odborníků a muslimských učenců či intelektuálů dostávají kvůli zájmu veřejného prostoru zejména aktuální události na Blízkém východě, kde jinak propíraná tolerance muslimů k ostatním náboženstvím a lidskému potenciálu neexistuje. Není proto divu, že česká společnost inklinuje k myšlenkám o islámu jako o kriminálním, agresivním náboženství, neb je takto médii krmena. Dochází k dezinformovanosti a stereotypizaci, kdy se předpojatě nazírá na proudící vlny uprchlíků do Evropy jako na osoby, které se budou pokoušet rozložit demografickou a kulturní západní společnost náboženskou zákeřností.

Tuto vyhrocenou náladu potvrzuje arabista Bronislav Ostřanský, který přisuzuje rozšířenou obavu z muslimů v českém prostředí neznalosti: *Lidé v Česku mají o muslimech velmi málo znalostí a rychle si dělají závěry. A politici jsou více či méně islamofobní.* Strachu z něčeho „nového“ a neznámého využívá i mnoho politicky aktivních osob, které tak veřejnost oslovují nekorektním způsobem, kdy šíří různé demagogie do společnosti, která inklinuje k silné kategorizaci a až k nenávistným postojům, které předpokládají automaticky sklony k větší kriminalitě, násilným činům či politicky aktivním jednotkám.

Ve velké míře převažuje také nevědomost o rozdílu mezi islámem a islámským fundamentalismem, který mnoho lidí vnímá jako sobě rovné oblasti. Stejně hodnotí dnešní situaci ve vztahu k islámu také přední islamolog a arabista Luboš Kropáček: *Současnost je problematická především v tom, že média servírují o islámu nepravdivé informace. Je to odraz zájmu některých kruhů vzbuzovat strach pro vlastní zájmy politického a mocenského charakteru. Kromě toho se v tomto odráží vysoká míra neznalosti. [...]*

Stigmatizace jednoho z největších náboženských systémů světa je ovšem nepřijatelná. Ať už z lidského pohledu tak i politického, jelikož v první řadě, osoby žijící v České republice mají dle Listiny práv a svobod právo na své náboženské či duchovní vyžití, v druhé řadě by se takovéto smýšlení rozcházel s normami mezinárodního práva a s podmínkami členství v EU.

Muslimové v České republice

Lze tvrdit, že do roku 1989 Československo do kontaktu s muslimy a jejich kulturou blíže nijak nepřišlo vyjma těch, kteří pocházeli ze „spřátelených“ států arabského světa, byli to převážně studenti vysokých škol. Co se ovšem praktikování týče, k životu v náboženských obcích měli muslimové i díky tehdejšímu režimu poměrně daleko.

Vývoj počtu muslimů na našem území je těžko dostupnou informací z několika důvodů, které jsou nastíněny v teoretické části práce. Důvodem je zejména nevelká transparentnost „muslimského života“ pro českou společnost, která panovala již od dob jejich sdružování na počátku 20. století. Jednotlivci o sobě nevěděli, proto bylo také veškeré shromažďování informací velice omezeno. Celé 20. století, kterému panovaly politické režimy nepříznivé pro náboženské vyznání, přináší pouze velice omezená demografická data.

Struktura muslimské komunity na území České republiky je tvořena z imigrantů první a druhé generace. V několika málo případech jsou to konvertité – například ženy, jež se provdaly za rodilého muslima, nebo čeští muži, kteří taktéž k islámu konvertovali. Jak je již zmíněno, počet muslimů na území České republiky je nejednoznačný: Dle odhadů MVČR to bylo k roku 2006 11 235 obyvatel. Dle sčítání obyvatel z roku 2001 je počet muslimů, který koresponduje s daty z více zdrojů, okolo 3 600 osob. Sociolog Karel Černý ovšem tvrdí, že oficiální statistiky uvádí nižší počet a muslimů žije v České republice mnohonásobně více: *Při posledním sčítání lidu z roku 2011 se k islámu přihlásily tři tisíce lidí – ve skutečnosti jich tu je už 22 tisíc. [...]*

Motiv migrace

Důvodů, proč opustit mateřskou zemi, je velká řada. Tzv. *push* a *pull* faktory mají různý charakter. Mezi nejčastější důvod příchodu imigrantů patří politická a ekonomická nestabilita zdrojových zemí a udržení životní úrovně. Politické nepokoje vytvořily podmínky, které nekorespondovaly s nároky imigrantů, ti se proto rozhodli k emigraci. Lze tak pozorovat na příkladu imigrantů z Egypta, kde proběhla v roce 2011 revoluce, která je součástí politických nepokojů v arabských zemích v oblasti Středomoří. Ta velkou mírou ovlivnila tehdejší životy informátorů – omezením možností studia, nebo zaměstnání. Lidé proto měli tendence k hledání příležitostí v zahraničí: *V roce 2011, kdy propukla revoluce, poměry v Egyptě se značně zhoršily, pracoval jsem ve firmě, která létala po celé Evropě, byla to práce v turistickém odvětví, tak najednou nebyla.*

Kolektivním rysem informátorů v argumentu migrace do České republiky je politická svoboda, zachování životní úrovně, kvalitní pracovní a studijní podmínky a zachování partnerských vztahů. Příběh Abbase, který do České republiky emigroval z Egypta, ukazuje, že i přes stabilitu svého tehdejšího života v mateřské zemi, kde vystudoval právnickou fakultu, pracoval ve svém oboru a ekonomicky nestrádal, se rozhodoval primárně tak, aby udržel partnerství se svou přítelkyní, která pocházela z České republiky: *Má bývalá žena se tehdy do Egypta přestěhovat nechtěla z důvodů kulturních, jazykových, měla tu rodinu*

a přátele. Já měl v Egyptě dobrou práci a žili bychom si na celkem dobré životní úrovni, pro ni to bylo ovšem nepřekonatelné i z více důvodů. Proto jsem se nakonec rozhodl Egypt opustit a zkusit s ní žít v jiné zemi.

Politické podmínky nemají pouze funkci *push* faktorů ze země, ale jsou zároveň *pull* faktory determinující rozhodnutí o zemi, kam migranti přijíždí. Emigrující obyvatelé jsou motivováni příchodem do takových států, které fungují na principu demokracie, která poskytuje veškerou politickou, občanskou a ekonomickou svobodu: *Opustil jsem Kosovo, protože jsem získal investory pro svou high-tech společnost, kteří sídlili v České republice. Z Kosova je těžké dostat se na evropský trh, proto jsem se rozhodl odstěhovat se na území státu Evropské unie. Mé rozhodnutí utvrdil fakt, že Kosovo z politických důvodů nedosahovalo v posledních letech žádného významného pokroku. Žil jsem i v Řecku, Švédsku a Spojených státech, ale pro Českou republiku jsem se rozhodl, protože podporuje talenty v oblasti technologií a má blízko k různým dalším evropským trhům. Stejně tak má Česká republika velmi dobré kulturní zázemí a je to ateistická a liberální země.*

Pozice hostitelské země

Mezinárodní migrace je v současné době stále převážně krátkodobá, dočasná, cirkulární a proudící do dalších destinací. I přesto, že trvalá migrace je významná a nelze ji opomenout, časově „omezený“ pohyb je charakterističtější rysem tohoto procesu. I proto by měly integrační snahy flexibilně reagovat na podobně různorodé situace. Nelze zapomenout na skutečnost, že migrace je otázkou nejen země hostitelské, ale také zemí původu, proto je integrační politika neopomenutelná část.

Motivace migrantů se během pobytu v cílové/přechodné zemi neustále vyvíjí, proto i když přijeli do České republiky s cílem zůstat na území země pouze určitou dobu, nakonec se dostávají do pozice, kdy zde preferují zůstat a nechystají žádný další migrační pohyb. Tak je tomu i v opačném případě, kdy se jedná o tzv. permanentní provizorium, jež je stav, kdy cizinci uvažují o návratu do mateřské země nebo do jiného státu, ale odchod nerealizují, odkládají.

Záfir v Egyptě pracoval jako letecký inženýr, ale z důvodu vzniklého politického nepokoje a ekonomické nestabilitě se rozhodl odcestovat do České republiky. Nejprve si hledal zaměstnání na Moravě, kde s jeho pracovním zaměřením tolik pracovních nabídek nebylo. Poté se rozhodl přestěhovat do hlavního města Prahy, které jako každá metropole nabízí zaměstnání v nadnárodních firmách a není kladen takový tlak na cizince, který by musel od začátku disponovat znalostí českého jazyka. Dle jeho vyprávění je spokojený, ale

pracuje ve společnosti, která není přímo jeho oborem, ve kterém by chtěl zůstat, zvažuje proto do budoucna hledání zaměstnání v jiných státech.

Abúúv otec emigroval spolu se svým bratrem z Afghánistánu kvůli nedostatku kvalitního vzdělání a následného uplatnění. Nejdříve přešli do Pákistánu a pak se přesunuli do Indie, kde strávili téměř rok a živili se příležitostným podnikáním. Tehdejší poměry byly dle Abúa „divoké“ a neexistovaly žádné byrokratické překážky, aby člověk z cizí země našel nějaké zaměstnání, obstaral si obživu a ušetřil peníze. Našetřené finance poté spolu s bratrem použili na cestu do Evropy. V polovině 80. let se tak dostali do Německa, kde se opět živili sami podnikáním ve formě obchodu s tradičními arabskými potravinami. Zde zůstali do roku 1991, kdy imigrovali na území Československa, kde Abúúv otec žije dodnes.

Elayne má v České republice stabilní zaměstnání, podniká ve svém salónu, kde navrhuje svatební šaty, jak sama řekla, je tu spokojená. Prahu, kde Elayne žije, má moc ráda. I přes počáteční nepříjemnosti, kdy byla okradena a cítila se českou společností odstrkována, by zde ráda zůstala: *Nejdřív jsem myslela, že Česká republika pro mě bude jenom takové dočasné řešení, ale potom co jsem zkusila žít na tři měsíce v Belgii, jsem byla vděčná, že můžu zpět do Čech. Sice nikdy nevíme, co se bude dít, každopádně si užívám každý den, co tu můžu v Praze být.*

Integrace

Integrace je proces, který komplexně zkoumá míru začlenění imigrantů do většinové společnosti. Zmiňovaný proces je složen mnoha atributy, které ho více či méně ovlivňují. Je závislý na přístupu cizinců i na kulturní vyspělosti země, která se stane imigrantům přestupní či cílovou destinací. Sociolog Karel Černý prezentuje integraci muslimů probíhající na území České republiky jako bezproblémovou. Lze se domnívat, že jedním z faktorů je informace, že mezi českými muslimy nepřevažuje žádná etnická skupina. *Nevznikají žádná etnický homogenní sídliště nebo ulice a ty skupiny se neuzavírají.*

Integrace migrantů je základem k tomu, aby efektivně a srozumitelně probíhal proces migračního managementu. Tento proces je propojen s mnoha dalšími oblastmi jako je sociální stabilita, vzdělávání, ochrana lidských práv, politika zaměstnanosti, politika a strategie sociální podpory, ekonomická a kulturní integrace „nově příchozích“ do nového prostředí a zejména pak také vzdělávání hostitelské komunity o přínosech, které mohou zvýšit pozitivní dopady migrace. Jak bylo řečeno, integrace cizinců zahrnuje řadu aspektů sociálního, ekonomického, kulturního, politického a právního charakteru.

I přestože se hostitelské státy snaží zaujmout všechny tyto oblasti, ne vždy jde o komplexní proces. Postavení migrantů je to, co jej do velké míry ovlivňuje. Je to jednak ekonomická soběstačnost, ale především by měla být zaručena taková půda, aby se mohli migranti plně účastnit života nové společnosti. Za integraci jsou zodpovědní samotní migranti a jejich komunity, tak i země původu, hostitelské země, veřejnost a soukromý sektor. Právě vlastní zkušenosti migrantů, kteří sami prošli migrační zkušeností, mohou být cenným zdrojem informací, které mohou pomoci porozumění celého procesu a vytvoření efektivnějších strategií a v neposlední řadě také přispět ke zjednodušení pro další nově příchozí cizince. Integrace cizinců vyžaduje inkluzivní přístup – takový, kde politiku a praxi integrace vytváří celá společnost, ne pouze státní sektor. Ba naopak ten soukromý může poskytovat inovativní přístup, který přispívá k usnadnění integračního procesu cizinců, jelikož se dokáže lépe přizpůsobit jejich potřebám.

Náboženství

Aby mohlo dojít k posuzování islámu v evropských zemích, je zapotřebí zohlednit v jakém vztahu jsou s jednotlivými národními státy. V každém národním státu jsou vytvořeny odlišné podmínky, které integraci ovlivňují: motiv migrace a jeho okolnosti, imigrační a integrační politika, typ migrace, historické okolnosti, sociální systém hostitelské země, trh práce, míra přijetí místní populace, islamofobie, aspirace a představy po začlenění, životní cíle, sociální postavení, vzdělání, úspěch a uznání v životě, a další. Faktorů je velké množství a jejich spolupůsobení a souhra může vest k rozdílným výsledkům integrace.

Z výpovědí informátorů, kteří z muslimských zemí pocházejí, není patrné, že by jejich náboženská svoboda na českém území byla nějakým způsobem omezována. V několika případech informátorů, kteří jsou praktikující věřící, jim současné zaměstnání poskytuje svůj osobní čas na páteční modlitbu.

Jazyk

Jednou z problematických složek integrace, se kterou se imigranti dennodenně setkávají, je osvojení si jazykových schopností, které celý proces výrazně zjednodušuje. K odstranění jazykové bariéry využívají informátoři jazykových kurzů. U skupiny těch, kteří český jazyk studují, převažuje komunikace v anglickém jazyce, v některých případech využívají jazyk mateřský – arabštinu, také v závislosti na zaměstnání: *Od začátku jsem se cítil velice vítaný, bylo poměrně snadné se spřátelit, setkávat se s lidmi, podnikat různé věci. Jediná věc, se kterou jsem měl potíže, byla komunikace s vládou (imigrační, zařizování účetnictví atd.),*

protože mluví pouze česky, což je pochopitelné, protože jsme v České republice. Takže než se česky naučím, tak potřebuji překladatele.

Elayne se začala český jazyk učit již v Ázerbájdžánu pomocí své kamarádky, která v současnosti působí na Karlově Univerzitě a jazyk tedy ovládala na dobré úrovni. Příjezd do České republiky současně doprovázel entuziasmus z nabytých vědomostí jazyka, který ji brzy opustil, protože dle jejích slov nerozuměla vůbec ničemu kvůli míře slangu, kterým lidé na území Prahy hovoří. Porozumění a studiu jazyka ji do velké míry ulehčila znalost ruštiny. Početnou skupiny ruský mluvících obyvatel odůvodnila Abida právě kvůli nevelké jazykové odlišnosti, která proces adaptace a integrace zlehčuje.

Abida se cítí jako součást české komunity, i přesto, že zde panuje jazyková diference. Jazyk je pro ni jednou z věcí, která ji dělá proces integrace složitější a jelikož má ráda poznávání odlišností kultur, cítí se v přítomnosti pouze česky hovořící lidí leckdy pod stresem. Podotýká, že cítí nutnost znát české tradice a jazyk k lepšímu porozumění lidem i lepší komunikaci. V České republice se kromě studia angažuje v dobrovolnictví v jedné z nevládních neziskových organizací. Je členem skupiny expats v Praze a několik skupin na sociálních sítích, což shledává komfortnější cestou k tomu, aby do společnosti lépe „zapadla“.

Tradice, zvyky, kultura

Je důležité si uvědomit teoretický koncept integrace a představit si jej jako součást čtyř možných fází akulturace, která je sociálním procesem, při kterém dochází ke kontaktu/střetu dvou nebo více kultur současně, a vycházet z něj také v praxi. Celý tento proces může jedince ovlivnit pozitivně i degenerativně, kdy může jedinec strádat po domovské kultuře a každodennosti, kterou prožíval v mateřské zemi. Jak takovou situaci migrant vnímá je subjektivní a intenzita kulturního šoku je závislá na odlišnostech kultur, mezi kterými se člověk pohybuje.

Záfir uznává, že Praha, kde žije, mu dodává větší pocit sebevědomí, než tomu bylo na venkově, jelikož jeho manželka pochází z maloměsta na Moravě, kde si dříve hledal zaměstnání a nějaký čas žil. Má tedy možnost porovnat situaci s metropolitním městem, kde se koncentruje velké množství cizinců a nabízí pestřejší kulturní prostředí. Cítí se „blíže“ domovské kultuře, když vidí prvky arabského života, jako například orientální restaurace, bufety nebo obchody. Velký počet jeho kolegů ze zaměstnání je také z muslimské země, hovoří tedy denně arabsky a chodí společně každý pátek na modlitbu do mešity. Mezi jeho nejbližší okolím, jak se svěčil, patří také pár skvělých českých přátel, se kterými rád tráví volný čas, který též věnuje svému oblíbenému hobby – sportu.

Legislativa, instituce

Integraci cizinců do společnosti nejlépe napomáhají instituce, které jsou specializované i na integrování majoritního obyvatelstva. Jednou z věcí, které musí migrant po příjezdu do České republiky čelit, je legislativní proces žádostí o pobyt, pracovních povolení apod., který vystavuje jedince časové i psychické zátěži. Většina dotazovaných měla při vyřizování oficiálních drobných potíže, komunikace s institucemi ovšem působila problémem všem. Stěžovali si na neznalost světových jazyků úředníků, kdy byli donuceni využívat například překladatele, prostředky a složitost celého systému. Adam byl nucen využít služby překladatele, byl překvapený neznalostí cizích jazyků institucí, které dennodenně pracují s cizinci, u kterých se automaticky znalost češtiny nepředpokládá. Tuto skutečnost omlouval tím, že je to bohužel běžné. Mimo jazykové bariéry zmínil časovou náročnost a přístup úředníků: *Od začátku jsem se cítil velice vítaný, bylo poměrně snadné se sprátně setkat, setkával se s lidmi, podnikat různé věci. Jediná věc, se kterou jsem měl potíže, byla komunikace s vládou (imigrační, zařizování účetnictví atd.), protože mluví pouze česky, což je pochopitelné, protože jsme v České republice. Takže než se česky naučím, tak potřebuji překladatele. Získání víz na velvyslanectví bylo asi nejobtížnějším procesem vůbec. Skládá se z dvouhodinového rozhovoru, zabere alespoň dva dny cestování, lidé, kteří tam pracují, jsou celkem hrubí a vyřízení celé záležitosti trvá tři měsíce.*

Elayne neměla s řešením všech náležitostí takové problémy, díky předešlému zařizování s. r. o. a všech souvisejících povolení už v Ázerbájdžánu. Řeč se soustředila na integrační centra, která dle jejích slov fungují kvalitně a byla překvapena celkovou ochotou cizincům s jejich problémy, otázkami pomoci: *Jsou tady integrační centra, která zcela profesionálně pomáhají lidem, konzultují. Kamarádka, když něco potřebovala, šla jsem tam s ní, byla jsem velice mile překvapena pomocí z jejich strany. Ochotně všechno vysvětlí a nenechají tě odejít, než jsou si jisti, že víš, jak danou situaci řešit, pochopit ji. Není pravdou, že tahle podpora tady je nedostatečná. Záleží na každém. Když člověk očekává problém tak ho má, ale když slušně přijde a poprosí o pomoc, dostane ji.*

Stereotypy, diskriminace

Součástí efektivního integračního procesu je, jak již bylo řečeno, informovanost a povědomí o kultuře nově příchozích cizinců v hostitelských zemích, zejména veřejnosti, ne pouze institucí a organizací, jejichž cílem je hladký průběh všech okolností. Právě zlepšováním vnímání a přijetím migrantů domácí komunitou lze předcházet negativním důsledkům jako je diskriminace, stereotypizace či xenofobie.

Záfir se svěřil hned s několika negativními zkušenostmi. Od českých přátel se dozvěděl, že určitá uzavřenost společnosti může být způsobena obdobím komunismu. Opakovaně se mu stalo při prohlídce bytu, kde ho doprovázela jeho manželka (*která je českého původu* pozn. aut.), že je vlastníci bytů automaticky odmítli ihned poté, co se dozvěděli, že je Záfir cizinec. Jednání odůvodňovali špatnými zkušenostmi s cizinci z minulosti a odbyli je s tím, že jim byt nepronajmou. Další nehezkou zkušenost měl Záfir s jeho sousedem, který se po jeho slušném pozdravu na něj ani nepodíval, nastavil mu záda, a když se potkali na cestě na zastávku hromadné dopravy, otočil se na Záfira a jeho manželku se slovy: *Čechy jenom pro Čechy rozumíš?* Dle Záfirových slov je on sám klidný člověk, snažil se tedy nebrat si sousedova slova osobně a omezenost jeho okolí nekomentovat.

Adam citlivost tématu cizinectví a jinakosti v České republice také vnímá. Do jeho povědomí se tak dostalo především kvůli médiím, které hlásají nenávistné slogany, využívají pouze negativních zpráv ze zahraničí, na společnost to dle jeho slov bohužel funguje výborně: *Viděl jsem tady v novinách, že někdo šel do voleb se sloganem ‚Žádný terorismus, žádný Islám‘, což podle mého odráží aktuální situaci a islamofobii, která v Evropě panuje. Nicméně chápu, že s narůstajícím počtem teroristických útoků v Evropě je každý z velkých měst, mě nevyjímaje, trochu znepokojen a myslí si, že nám se to také stane. Pro politiku tohoto typu, která využívá tento strach k získání hlasů a moci, nemám absolutní respekt.*

Sociální vazby

Postmigrační období je obtížné v tom, že jelikož se jedinec ocitá v novém prostředí, ve většině případů ztrácí téměř každodenní kontakt se svými nejbližšími, které v mateřské zemi měl. Mohou ovšem udržovat kontakt pomocí mnoha prostředků, zejména v současnosti je jich nespočet oproti dřívější době, kdy byla k dispozici pouze korespondence či kontakt po telefonu. Dnes jsou to především sociální sítě, počítačové a mobilní aplikace, které pomáhají zajistit téměř nepřetržitou možnost kontaktu. Tuto cestu upřednostňují a praktikují i dotazovaní informátoři, kteří i přesto, že jim dle jejich výpovědí rodiny a přátel chybí, nestrádají právě díky pokročilému technologickému pokroku, které kontakt umožňují. Sekundární vazby jsou pro imigranty neméně důležité a pro integraci jsou nepostradatelnou součástí. Vytváří si je na pracovištích, skrz projekty, jež se o socializaci snaží (např. expats, krajanské skupiny na facebooku a mnoho dalších), nebo pomocí integračních center. I přesto, že se informátoři cítí omezeni kvůli jazykové vybavenosti, snaží se o studium českého jazyka, aby se mohli interagovat v každodennosti s ostatními.

Abbas vypověděl, že v jeho rodině měli mezi sebou vždy hezké vztahy. Opustit Egypt pro něj bylo velice náročné rozhodnutí. Zároveň je toho názoru, že život někdy přináší určité kroky, které je nutné udělat. S rodinou je v kontaktu přes sociální média a Skype téměř každodenně, nejméně dvakrát za rok podnikne výlet za rodinou do své rodné země.

Abú popisoval přátelské vztahy svého otce jako velmi vřelé. Jelikož je jeho maminka českého původu, setkávají se s kamarády českými, tak i zahraničními, se kterými si jeho otec vybudoval za léta, co žije v České republice, upřímná pouta. Muslimská komunita dle jeho slov funguje na principu vzájemného vypomáhání, dobrosrdečnosti, pohostinnosti, zájmu druhých o rodinu a přátele. Neorganizují se pravidelná posezení v uzavřené komunitě. Další sekundární vazby jeho otce jsou s jeho českými kolegy, mezi kterými vzájemně panují velmi přátelské poměry. Udržují kontakt se sestrou Abúova otce a její rodinou, ale nikdy je v Afghánistánu nenavštívili: *Tendence shromažďování lidí z muslimských států tady jsou, muslimové jsou mezi sebou přátelští a hodně pohostinní, třeba táta když něco potřebuje a ví, že třeba tenhle chlapec je na to šikovný, tak mu zavolá a vzájemně si pomůžou a vztahy jsou vřelé a fungují, ale není to tak, že fungují jenom takhle v uzavřené skupině.*

Závěr

Vycházíme-li z teorie, že integrace je oboustranný proces, při kterém dochází k vysoké míře interakce mezi majoritní společností a menšinovou skupinou, rovněž je zachována kulturní integrita a většinová společnost akceptuje diverzitu „těch druhých“. Ačkoliv se informátoři subjektivně cítí plně integrovanou součástí společnosti, všichni byli konfrontováni s problémem jazykové bariéry. Jistou povinností a předpokladem ke spojení s původní společností je znalost jazyka. I přesto, že účastníci výzkumu hodnotí svůj život v České republice velice pozitivně, jak sami podotýkají, jazyková integrace by jim významně pomohla. Využívání nabídky integračních opatření závisí na rozhodnutí každého jedince zvlášť, není povinností, ale právem. Imigranti navštěvují kurzy českého jazyka a pracují na jeho znalosti či zdokonalování. Společným znakem skupiny je použití jiných světových jazyků, především anglického a arabského jazyka. Velká část informátorů používá jejich mateřský jazyk v zaměstnání či v komunitě a mezi přáteli. Omezení jazykových schopností není ovšem záležitostí pouze ze strany cizinců. Absence jazyka je přítomna i v takových institucích, orgánech veřejné správy setkávající se s cizinci každodenně, kde je vysoce nežádoucí. Většina dotazovaných byla realitou velice překvapena, ale zároveň tento fakt omlouvala tím, že oni sami by měli jazykovou znalostí disponovat. Kromě státních institucí,

avšak v menší míře, využívají služeb integračních center, která jim poskytují více trpělivosti a pochopení situace, kterou si prochází.

Všichni z dotazovaných žijí a pracují v Praze, která je kosmopolitním městem soustředujícím velký počet nadnárodních firem. Na trhu je logicky více pracovních nabídek, kde se používají světové jazyky, které informátoři využívají. Právě používáním jiného než českého jazyka mezi přáteli a v zaměstnání se mnohokrát stává, že jazyk, jehož absence byla označena jako jednou z bariér integrace, není dostatečně využíván a procvičován. Lze si klást otázku, jestli je míra integrace opravdu natolik závislá na znalosti jazyka zatímco v jiných oblastech se informátoři cítí zcela integrováni. Důležitou otázkou zůstává, jestli při teorii o tom, že okolní realitu vnímáme skrze jazykové zvyklosti okolí, na jejichž základech interpretujeme realitu, by bylo možné se do českého prostředí integrovat. Žili bychom tedy ve společnosti spolu, nebo spíše vedle sebe se vzájemným respektem?

Etnokulturní a náboženské identity jsou zastoupené v různé míře a překrývají se. U všech informátorů probíhá interkulturní strategie integrace a i přesto, že u některých je snaha udržení si kulturních diferencí znatelnější, snaha o segregaci zde není. Většina dotazovaných v České republice navázala primární a sekundární vazby, stávající transnacionální vztahy v mateřských zemích udržuje pravidelně komunikací skrze internetové aplikace a sociální sítě. Současně dochází k osobním návštěvám rodin a blízkých v zemích původu minimálně jednou, dvakrát ročně. Informátoři s většinovou společností interagují a míru socializace zvětšují využíváním veřejných událostí shromažďující cizince, kteří se touto cestou mají možnost podělit o své zkušenosti.

Téměř všichni účastníci výzkumu se setkali s negativní percepcí majoritní společností skrze předsudky a diskriminaci, která byla mířena na etnický původ migranta. Většinová společnost v České republice se vyznačuje strachem a nedůvěrou k cizincům, která se projevuje odmítáním poskytnutí pronájmu bytu, rasistickými urážkami a dalšími projevy nenávisti. I přes všechny překážky, které mnohdy v cestě dotazovaných stojí, hodnotí život v České republice velice kladně a většina z nich se chce do české společnosti plnohodnotně integrovat. Jelikož je integrace oboustranným procesem, je zapotřebí, aby i majorita byla v této oblasti dostatečně vzdělávána. Lze doufat, že právě informovanost by pomohla odbourat strach vytvářející negativní obraz o „tom druhém“.

Mezinárodní migrace je celosvětovou záležitostí a i přes intenzivní snahy migračních a integračních politik je náročnou záležitostí jak pro migranty, tak pro majoritní společnost. Vzdělávání veřejnosti a státních složek v dané problematice je jedna z věcí, která by mohla pomoci předejít negativním projevům a docílit tolerantnější společnosti s lidským přístupem.

Kulturně pluralitní a vzájemně respektující společnosti lze docílit pouze za předpokladu, bude-li snaha probíhat jak z pozice imigrantů, tak i z pozice majority, ve snaze docílit porozumění a spokojeného soužití.

Seznam použitých zdrojů

- BITTNEROVÁ, Dana a kol. *Kdo jsem a kam patřím?: identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Vyd. 1. Praha: Sofis, 2005. 459 s. ISBN 80-902785-8-2.
- INTEGRACE IMIGRANTŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ. *Integrace imigrantů v České republice*. International Organization for Migration [online]. Praha. [cit. 29. 8. 2017]. Dostupné na: <http://www.iom.cz/aktivity/integrace-imigrantu-v-ceske-republice>.
- KROPÁČEK, L. *Mýty a fakta o islámu*. [Přednáška]. Praha: Škola mezinárodních a veřejných vztahů v Praze. 22. 3. 2016.
- MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Praha: Dingir, 2016. 299 stran. ISBN 978-80-86779-42-3.
- SEDLÁŘOVÁ, B. *Arabista: Češi vidí v muslimech jen hrdlořezy, ale moc toho o nich neví*. [online]. Praha: iDNES.cz, 2015 [cit. 12. 3. 2017]. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-bronislav-ostransky-islam-dv0-domaci.aspx?c=A150703_162915_zahranicni_bse.
- SCHEU, Harald Christian a ASLAN, Ednan. *Migrace a kulturní konflikty*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011.
- TOPINKA, D. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt*, [online]. Ministerstvo vnitra, Odbor Bezpečnostní politiky, 2007 [cit. 19. 11. 2017]. Dostupné na: www.mvcr.cz/soubor/integracni-proces-muslimu-v-cr-pilotni-projekt.aspx.
- TRACHTOVÁ, Z. *Integrace muslimů u nás není problém. S Čechy pracují i pijí*. [online]. Praha: iDNES.cz, 2017 [cit. 15. 8. 2017]. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-karlem-cernym-o-muslimech-v-cesku-f3m-domaci.aspx?c=A170712_142428_domaci_zt.